

Косенко А. В.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КОНЦЕПТ BEAUTY У КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті виявляються лінгвокультурні характеристики концепту BEAUTY. В ході дослідження визначаються основні риси казкового дискурсу, виявляються особливості репрезентації досліджуваного концепту у ньому та реконструюється асоціативна мережа концепту BEAUTY у казковому дискурсі.

Ключові слова: концепт, дискурс, асоціат, асоціативна мережа, сполучуваність, естетична оцінка, етична оцінка, мовна особистість.

В статье оказываются лингвокультурные характеристики концепта beauty. В ходе исследования определяются основные черты сказочного дискурса, особенности репрезентации исследуемого концепта в нем и реконструируется ассоциативная сеть концепта BEAUTY в сказочном дискурсе.

Ключевые слова: концепт, дискурс, ассоциат, ассоциативная сеть, сочетаемость, эстетическая оценка, этическая оценка, языковая личность.

Lingvocultural characteristics of the concept BEAUTY are studied in the article. In the process of the research the main features of the fairy tale discourse are determined, the peculiarities of the representation of the concept under consideration within it are determined, the associative network of the concept BEAUTY in the fairy tale discourse is reconstructed.

Key words: concept, discourse, associate, associate net, combinability, language, personality.

Метою розвідки є виявлення лінгвокультурних характеристик концепту BEAUTY, що передбачає вирішення таких завдань: 1) визначення основних рис казкового дискурсу; 2) виявлення особливостей репрезентації досліджуваного концепту у ньому; 3) реконструкція асоціативної мережі концепту BEAUTY у казковому дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували 143 одиниці англomовного казкового дискурсу (як збірки, так і окремі казки) загальною кількістю 14871 сторінок (8168618 слововживань). Казки взято з електронного веб ресурсу <http://www.gutenberg.org/>.

У рамках когнітивної парадигми у лінгвістиці казковий дискурс розглядають як особливу знакову систему, що обслуговує культурну комунікацію та у якій під впливом екстралінгвістичних факторів (ментальних, історичних, культурологічних, етнопсихологічних, етнографічних тощо) реалізуються аксіологічні макростратегії етносу [7, с. 39, 48], джерело культурно-аксіологічної інформації, вираженої лексичними засобами [6, с. 64], активне середовище реалізації специфічних параметрів категорії казковості, що вербалізуються на різних рівнях мовної структури [1, с. 4], динамічний процес когнітивної та мовної діяльності, вписаний у казковий контекст, та її результат, тобто текст, представлений у вигляді особливої соціальної даності [5]. Призначення казкового дискурсу полягає у знаходженні та переживанні сутнісних сенсів буття людини, спробі тлумачення її взаємозв'язку з навколишнім світом [4], реалізації пізнавальної установки у формі настаново-дидактичної стратегії [1], поясненні суті речей за допомогою "ігрового реєстру дискурсу" [3], тобто у вигляді гумористичного повчання. До його конститутивних ознак відносять універсальні категорії – учасники, цілі, тематика, аксіологічність (наявність цінностей та антицінностей), стратегії, певні типи сюжетів, героїв, певна чітка структура, розмитість хронотопу, та специфічні – епічність, розповідний стиль, настанова на вимисел, чудо, багатшаровість, естетичність, розважальність та дидактичність [2, с. 3].

У казковому дискурсі зустрічаємо думку про те, що оскільки краса є іманентною рисою людини, гонитва за нею марна: *"See how in the pursuit of the beautiful one can lose all beauty," said Knops, confidentially/ The Adventures Of Prince Lazybones /*. Подібне судження знаходимо і у пісенному дискурсі *Beauty is in you So just embrace it, you don't have to chase it/ Stephanie Smith, Beauty/*.

У казковому дискурсі бачимо широку асоціативну мережу досліджуваного концепту. У ході дослідження виявлено 44 асоціата прямої лексичної номінації досліджуваного концепту, тобто лексеми beauty. Відповідно до кількісних показників сполучуваності їх можна поділити на 3 групи:

Табл. 1. Частотні показники асоціативної сполучуваності лексеми beauty у казковому дискурсі

Частотний параметр	1-2	3-10	11-22
Асоціати	Shape (1)	Stature (3)	Grace (23)
	Life (2)	Love (3)	Goodness (22)
	Comeliness (2)	Kindness (5)	Youth (17)
	Glory (1)	Grandeur (4)	
	Delight (2)	Wisdom (6)	
	Value (2)	Sweetness (6)	
	Magnificence (2)	Wealth (4)	
	Romance (1)	Courage (4)	
	Allurement (1)	Pride (4)	
	Merit (1)	Virtue (3)	

Асоціації	Dignity (1)	Health (8)	
	Fairness (2)	Amiability (3)	
	Nicety (1)	Charm (9)	
	Elegance (2)	Symmetry (3)	
	Tenderness (2)	Strength (9)	
	Rank (1)	Loveliness (10)	
	Happiness (2)		
	Brilliance (1)		
	Pleasantness (1)		
	Mirth (1)		
	Brightness (1)		
	Perfection (2)		
	Intelligence (2)		
	Modesty (1)		

Так, краса у свідомості носіїв англійської мови асоціюється з грацією, привабливою зовнішністю, симетрією *And as he continued in this case lo! a pastern of the palace, which was carefully kept private, swung open and out of it came twenty slave girls surrounding his bother's wife who was wondrous fair, a model of beauty and comeliness and symmetry and perfect loveliness and who paced with the grace of a gazelle which panteth for the cooling stream* / In the Name of Allah, the Compassionating, the Compassionate! /, добротою (*And the tree loved the Master for His beauty and His goodness; and when He came to the forest it was full of joy, but when He came not it was sad* / A little book of Profitable tales/), мужністю, молодістю, сердечністю (*Courage, youth, beauty, kindness, have many trials, but they always win the battle; while witches, giants, unfriendly cruel people, are on the losing hand* /The Pink Fairy Book/), статурою (*And these signs so affected Kalyb, the fell enchantress, that she stayed her hand; and the child growing daily in beauty and stature, he became to her as the apple of her eye* /English Fairy Tales/), величчю, благородством (*All the children thought a great deal of her; but when they spoke of dress, and grandeur, and beauty, she shook her head* /The Red Shoes/), мудрістю *Beauty, like Wisdom, loves the lonely worshipper* /The Young King/, силою *The little tree felt quite relieved by this assurance, and it held up its head more confidently than ever before. And how it thrived and grew, and waxed in strength and beauty!* /The First Christmas Tree/, здоров'ям та багатством (*The banquet ended rather gloomily, although the gifts of the other fairies, such as health, wealth, and beauty, managed to make everyone a little more cheerful* /Firelight Fairy Book/), гордістю (*Come, see how the ladies ride, All so pretty, all so gay, In their beauty, in their pride, Down Broadway; Prancing horses silver shod, All so pretty, all so gay; Princely feathers bend and nod, Down Broadway* /On the Tree top/), перевагою, чеснотою (*A-Sung served her mother-in-law with great devotion, and her beauty and virtue was celebrated far and near* /The Chinese Fairy Book/), лагідністю, делікатністю (*Her beauty and amiability were such, that her praise was sung by every minstrel and tale-teller, and they called her the Scottish phoenix* /Fairy Tales From All Nations/), формою (*Our own praises poison our Selves, and puff and swell them up, till they lose all shape and beauty, and become like great toadstools* /At the Back of the North wind/), життям та коханням (*These and many other things he told them; for little Violet had won the love of many of the Frost-Spirits, and even when they killed the flowers she had toiled so hard to bring to life and beauty, she spoke gentle words to them, and sought to teach them how beautiful is love* /The Frost-King: or, the Power of Love/), славою, тріумфом (*They all said so,— the daisy, the violet, the oak-tree, the crickets, the bees, and all the things and creatures of the field and forest that had awakened from their long sleep to swell the beauty and the glory of the springtime* /The Springtime/), добродушністю, приємністю, захопленням (*Beauty, sweetness, and delight, Crown our revels of the night: Lightly trip it o'er the green Where the Fairy ring is seen* /A Fairy Tale in Two Acts Taken from Shakespeare/), цінністю (*"In the same way," he resumed, "all the pearls we use are of our own cultivation, if I may use the term. We secure the oysters and insert small objects within the shells, generally a seed-pearl of insignificant size, leaving it to be worked upon by the living fish; when enough time for the incrustation has elapsed we find our pearls grown to a remarkable size, of rarest beauty and value* /Prince Lazybones and Other Stories/), пишнотою (*Once again he summoned the genie to his aid, and commanded him to build a Palace that in beauty and magnificence should surpass any that had ever been built on the earth before* /Favourite Fairy Tales/), романтикою (*Remarkable, if for nothing else, because of this, that all of those men and women who stayed for any reason left behind them some monument, some structure of marble and brick and stone that still stands; so that even when the gas lamps went out and the planes came in and the office buildings crowded the blocks of Canal Street, something irreducible of beauty and romance remained; not in every street perhaps, but in so many that the landscape is for me the landscape of those times always, and walking now in the starlit streets of the Quarter or the Garden District I am in those times again* /Interview With Vampire/), принадністю (*There was the marsh too; a whole new life to be learned; a complicated, mysterious, dank, slippery, reedy, treacherous life, but with its own beauty and an allurements that could grow on one, so that you could forget the solid world and love only that which quaked and gurgled* /Irish Fairy Tales/), достоїнством (*Then each one of them departed to govern his kingdom, the White Cat making herself ever remembered as much by her kindness and generosity as by her rare merit and beauty* /My Book of Favourite Fairy-Tales/), гідністю (*Naked or clothed, you can't carry such beauty and dignity unless you have been cherished* /Pandora/), чистотою (*Anyone who picked an apple*

mica door again, and they began to traverse the galleries of the rock cavern /The Adventures Of Prince Lazybones/, *Each snowy star stood out in perfect beauty* /The Adventures Of Prince Lazybones/, *She communed with them; their wisdom inspired her life, and this wisdom gave her nature a rare beauty* /Margaret: a pearl/. *It seems that the little vine down by the stone wall had overheard the south wind say to the rose-bush: "You are a proud, imperious beauty now, and will not listen to my suit; but wait till my boisterous brother comes rom the North, – then you will droop and wither and die, all because you would not listen to me and fly with me to my home by the Southern sea."* /The Springtime/. *Have pity on the gentle flower-spirits, and do not doom them to an early death, when they might bloom in fadeless beauty, making us wiser by their gentle teachings, and the earth brighter by their lovely forms* /The Frost-King: or, the Power of Love/, *That summer the roses flowered in unwonted beauty* /The Snow Queen/. Таке поєднання, по-перше, передає захоплення мовця побаченням та найвищий ступінь його оцінки, а по-друге, демонструє всю багатогранність краси як ознаки у свідомості носіїв англійської мови.

Краса розглядається як одна з ключових рушійних сил людського життя *And it seems that from the very first moment of his recognition he had shown signs of that strange passion for beauty that was destined to have so great an influence over his life* /The Young King/, ліки та порятунок від хвороб *like one who was seeking to find in beauty an anodyne from pain, a sort of restoration from sickness* /The Young King/.

У ході дослідження ми визначили перевагу як складовий елемент семної, когнітивної, субконституентної, польової структури досліджуваного концепту. Цю ж думку відстежуємо і у казковому дискурсі *Tho' beauty is a very great advantage in young people, yet here the youngest sister bore away the bell, almost always, in all companies from the eldest: people would indeed, go first to the Beauty to look upon, and admire her, but turn aside soon after to the Wit, to hear a thousand most entertaining and agreeable turns, and it was amazing to see, in less than a quarter of an hour's time, the eldest with not a soul with her and the whole company crowding about the youngest* /Riquet with the Tuft/. Краса тут протиставляється розуму, причому перевага на боці останнього.

Отже, досліджуваний нами концепт BEAUTY репрезентується у казковому дискурсі крізь призму менталітету носіїв англійської мови.

Література:

1. Акименко Н. А. Лингвокультурные характеристики англоязычного сказочного дискурса : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Акименко Надежда Акимовна. – Волгоград, 2005. – 193 с.
2. Бережкова Д. В. Понятие "доброта" в концептуальном пространстве английской народной сказки : автореф. дисс. на соискание уч. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04. "Германские языки" / Д. В. Бережкова. – М., 2011. – 28 с.
3. Борботько В. Г. Принципы формирования дискурса : от психолингвистики к лингвосинергетике / Владимир Григорьевич Борботько. – М. : Издательство "Либроком", 2009. – 288 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Москва : Издательство "Гнозис", 2004. – 390 с.
5. Кубрякова Е. С., Александрова О. В. Виды пространств текста и дискурса / Е. С. Кубрякова, О. В. Александрова // Категоризация мира: пространство и время. Материалы научной конференции – М. : Издательство "Диалог-МГУ", 1997. – С. 15-26.
6. Мамонова Ю. В. Когнитивно-дискурсивные особенности лексики английской бытовой сказки: автореферат дисс. на соискание уч. степ. канд. филол. наук: спец. 10.02.04 "Германские языки" / Ю. В. Мамонова. – М., 2004. – 22 с.
7. Миронова Н. Н. Дискурс-анализ оценочной семантики / Надежда Николаевна Миронова. – М. : Издательство "НВИ-Тезаурус", 1997. – 158 с.